

ПОРІВНЯННЯ СУБСТРАТНОЇ СЕЛЕКТИВНОСТІ В РЕАКЦІЯХ НАСИЧЕНИХ ВУГЛЕВОДНІВ У РОЗЧИНАХ $\text{Mn(III)}\text{--H}_2\text{SO}_4$ І $\text{Pd(II)}\text{--H}_2\text{SO}_4$

*Волкова Л. К.*¹, Новохатько А. О.², Опейда Й. О.²

¹Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л. М. Литвиненка НАНУ, Київ, Україна, volkovalk@gmail.com

²Відділення фізико-хімії горючих копалин ІнФОВ НАНУ, Львів, Україна
opeida_i@yahoo.co.uk

Для порівняння механізмів реакцій насичених вуглеводнів (AlkH) у сірчаноокислих розчинах Mn(III) і Pd(II) використано аналіз залежностей субстратної селективності (відносних констант швидкості $k_{\text{відн}} = k_{\text{AlkH}}/k_{n\text{-C}_5\text{H}_{12}}$, для n -пентана $k_{\text{відн}}=1$) від I (кДж/моль) – потенціалів іонізації AlkH:

$$\lg k_{\text{відн}} = -a \cdot I + b. \quad (1)$$

Як свідчать представлені на рис. 1 дані для обох іонів, залежність (1) виконується досить добре у випадку реакцій n -AlkH (n -алкани), i -AlkH (ізоалкани), c -AlkH (циклоалкани), що узгоджується з внеском переносу електрона в повільний стадії.

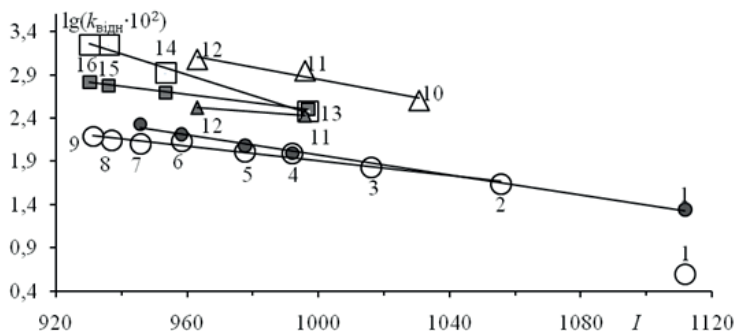

Рис. 1. Лінійні кореляції (1) для реакцій AlkH при 90°C у розчинах $\text{Mn(III)}\text{--}90\% \text{H}_2\text{SO}_4$, сірі точки, та $\text{Pd(II)}\text{--}94,9\% \text{H}_2\text{SO}_4$, світлі точки. n -AlkH ($\text{C}_2\text{--C}_{10}$, №1-9), i -AlkH ($\text{C}_4\text{--C}_6$, №10-12), c -AlkH ($c\text{-C}_5\text{H}_{10}$, $c\text{-C}_6\text{H}_{12}$ та їх метилзаміщені, №13-16). Величини $k_{\text{відн}}$ отримано за даними: Рудаков Е. С., Луцкы А. И. Нефтехимия. 1980. 20(2). С.163-179

Для n -алканів величини $\lg k_{\text{відн}}$ є більшими для системи з Mn(III) , сірі точки, ніж з Pd(II) , світлі. У випадку Pd(II) нахил кореляції (1) для $\text{C}_3\text{--C}_{10}$, дані без C_2H_6 , є нижчим в 1,4 рази, ніж для C_2 , $\text{C}_5\text{--C}_8$ з Mn(III) . Для i -AlkH і c -AlkH, навпаки, величини, як $\lg k_{\text{відн}}$, так і параметрів рівняння (1), b і нахилу $-a \cdot 10^3 = A$:

Mn	ізо	A	2,7	b	3,1	R ²	1
Pd			7,1		7,9		0,948
	цикло	A	4,6	b	5,1	R ²	0,998
			12,0		12,4		0,983

є більшими для Pd(II) , ніж Mn(III) . Це дозволяє припустити, що у реакціях i -о- та c -циклоалканів внесок переносу електрона у енергію активації відриву H-атома, в порівнянні з n -алканами, зростає для Pd(II) і зменшується для Mn(III) . Нижче порівняно зміни величин I та енергії ($D_{\text{C-H}}$, кДж/моль) для зв'язків C-H у i -AlkH, c -AlkH:

I	$i\text{-C}_4$ 1030, $i\text{-C}_5$ 996, $i\text{-C}_6$ 963	$c\text{-C}_5$ 997, $c\text{-C}_6$ 953	$c\text{-C}_5\text{Me}$, $c\text{-C}_6\text{Me}$ 936, 930
$D_{\text{C-H}}$	трет- C-H (398 ± 3)	втор(цикло) 408,409	трет(цикло) 392, 396

Для i -AlkH та c -AlkH величини I змінюються значно більше ніж $D_{\text{C-H}}$, що дозволяє припустити зростання ролі гомолізу C-H у їх реакціях з Mn(III) та зменшення впливу I . Відрив H-атома визначається кількістю C-H , їх енергією, а також характеризується меншою селективністю, що спостерігається для розчинів Mn(III) , рис. 1, сірі точки.